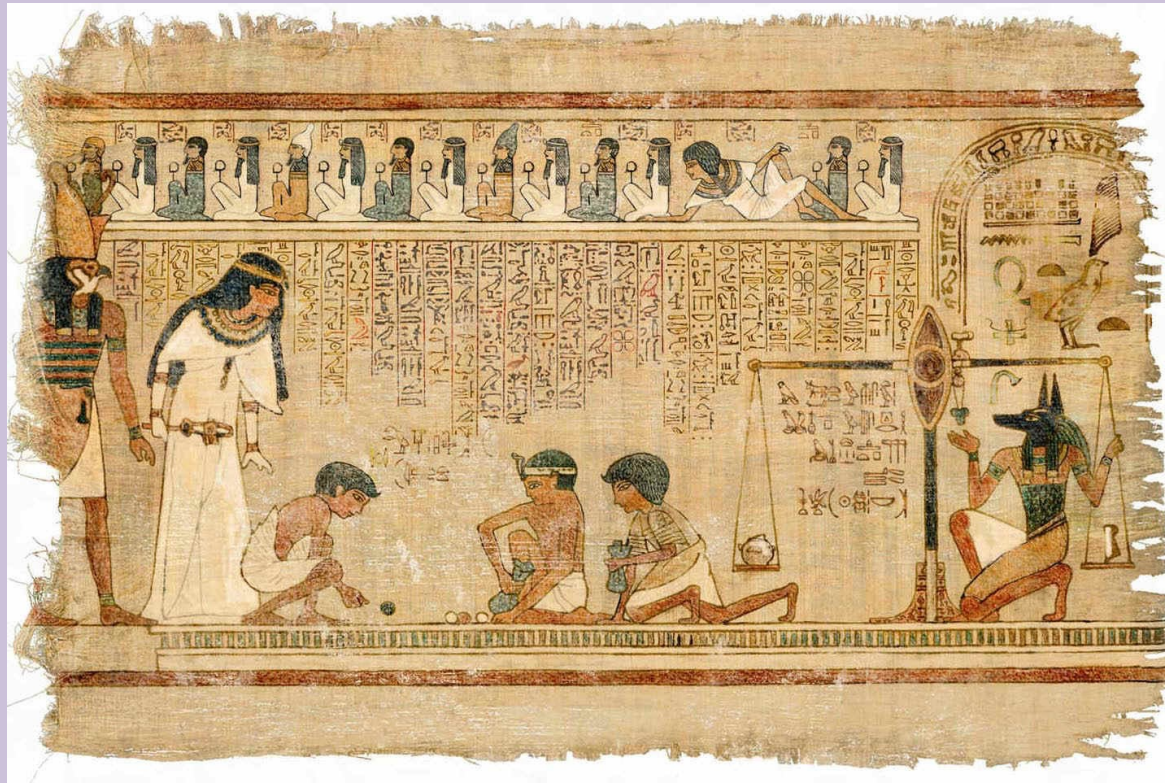

EGYPTSKÉ MÝTY

- hieroglyfy
  - vznik kolem 3.000 př.n.l.
  - hieratické (kněžší)
  - démotické (zjednodušené, 6. stol.)
  - nepoužívali při psaní samohlásky
- papyrusové svitky

Prameny:

- absence jednotné kanonizované svaté knihy
  - postrádáme standardní teologický text
  - mýty starověkého Egypta zaznamenány několika způsoby
  - často se dochovalo u různých mýtů více verzí

Zdroje mýtů:

- názvy pod kterými soubory textů egyptologové vydali knižně
- 1) ***Texty pyramid***
  - nástěnné nápisy, reliéfy a malby (zdi pyramid, hrobek, chrámů)
  - nejstarší z 2.350 př.n.l.
  - účel: zabezpečit vládci posmrtný život
  - soubor zaříkávad, úvah a mýtů

➤ 2) *Texty rakví*

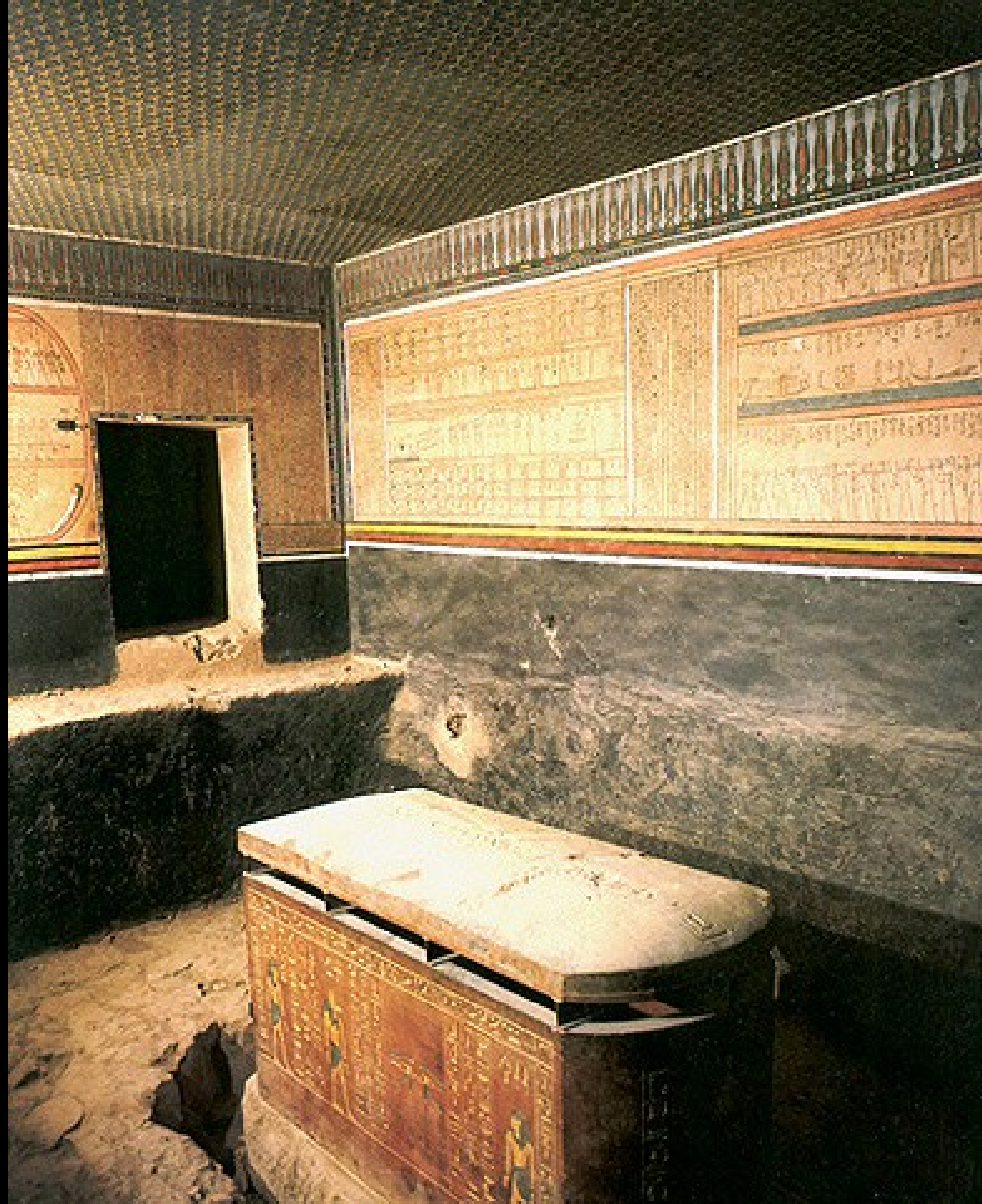
- vnitřky **sarkofágů**
- rituální nápisy vztahující se k **zádušním záležitostem** (**přechod duše** do světa zemřelých)
- obsahovaly i **mapy** záhrobní říše
- určené i obyvatelům **nižší společenské úrovně**
- ústřední postavy: **Anup** (bůh balzamování a mrtvých, se šakalí hlavou) a **Usir** (vládce záhrobí)

➤ 3) *Kniha mrtvých*

- zápisy na **papyrech** (zachované často jen torzovitě)
- mnoho verzí
- jsou nejmladší

➤ 4) **Obelisky** a **svatyně** ve skalních výklencích

hrobka
Amenhotepa III.

Kniha mrtvých

Bohové a jejich role v mýtech:

- aktéry v mýtech jsou zpravidla bohové
  - popisováni jako bytosti značně lidské: hovoří, myslí, jedí, mají city, jednají pozitivně i negativně (vedou bitvy, jezdí na člunech, slaví své narozeniny, mají smysl pro humor i pro pomstu, svádějí se, opíjejí...)
  - snad vznikli na základě personifikace určitých lidských vlastností a druhů jednání ?
  - po utvoření podoby božstva, vznikl k němu příběh – tedy mýtus (vysvětlení jeho původu, významu...)
  - potřeba se v množství bohů vyznat – členění hierarchicky, rodinné vazby (tak jako v lidské společnosti)
  - mnozí měli i své tajné jméno (zasvěcenci), znalost jména znamenala moc nad dotyčným (ovlivňování božských sil)
  - viz mýtus o uštknutí boha Rea démonickým hadem

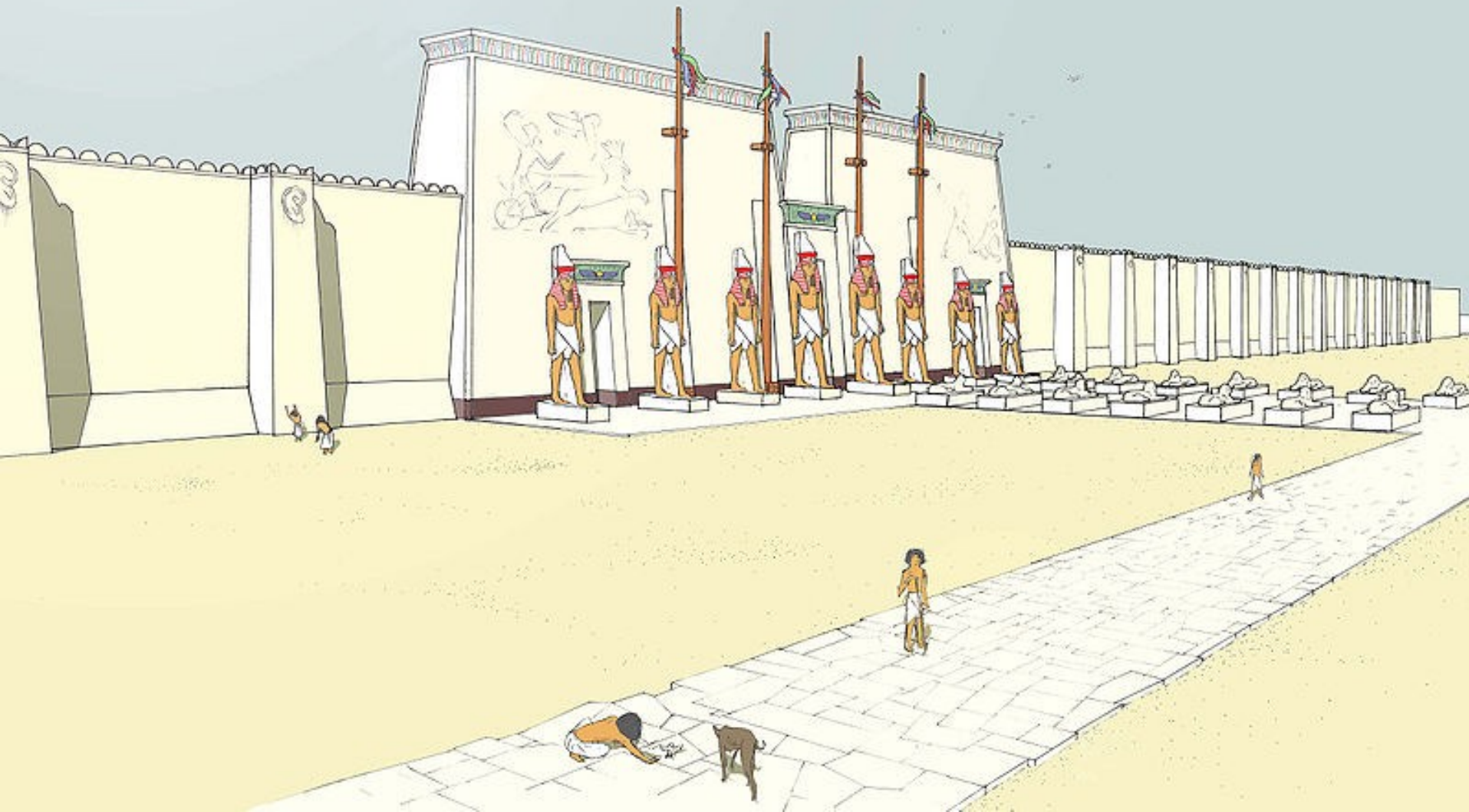
- bohové stejně jako smrtelníci stvořeni (prapůvodní božskou silou)
- lidé a zvířata stvořeni těmito božstvy
- narozeniny bohů slaveny hromadně (během 5 dnů stojících mimo 12 měsíců)
- potrava bohů: oběti od lidí (proto při každé zkáze vždy někdo uchráněn)
- bohové – nesmrtelní, ale ne tak úplně... možnost znovuzrození, nikoli definitivní smrti (např. Usir, Re)
- hlavní bohové měli střediska svých kultů (chrámy, kněží): např. Théby, Memfis, Abydos...
- **základní témata egyptské mytologie:**
  - stvoření, vznik, zánik, kosmické jevy, světové katastrofy...

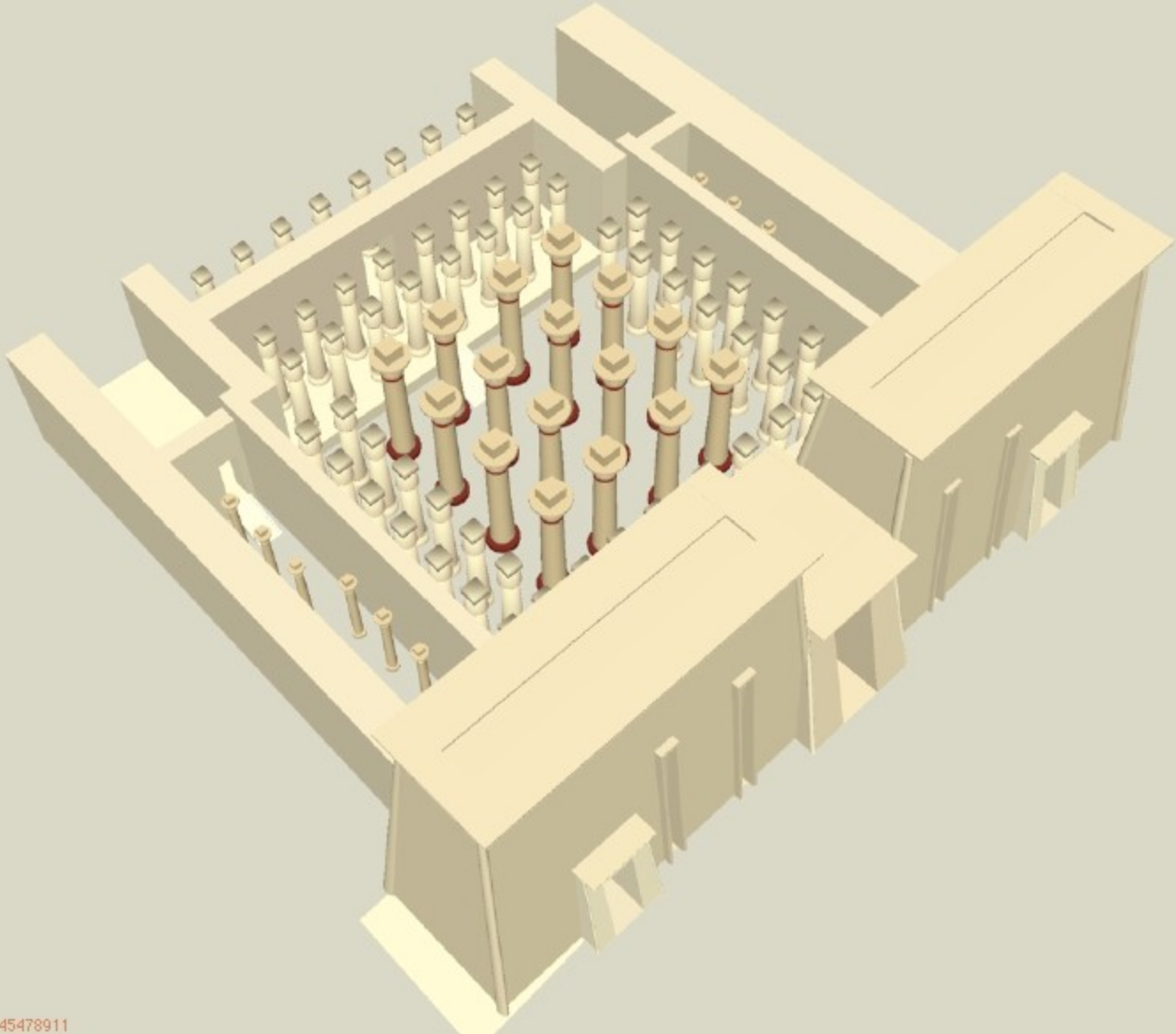
Mýtus o stvoření světa:

- každé významné náboženské centrum: vlastní verze stvoření (dle uctívaného božstva)
  - byl znám nejen kněžím a písařům, ale i běžnému obyvatelstvu (podobně jako další astrální a kultovní mýty)
  - zmínky o něm i od řeckého dějepisce Hérodota (verze z Heliopole, okraj dnešní Káhiry)
- prapůvodním bohem Stvořitelem byl **Ptah**
  - středisko jeho kultu **Memfis**
  - stal se pro svou kreativitu patronem **tvůrčích umělců**
- „Na počátku byl **Ptah**. Vesmír byl temný, tichý a nehybný.“ (*Texty rakví*)

Memphis: Ptahův chrám (dnes ruiny)

6910200845478911

Memphis: Ptahův chrám

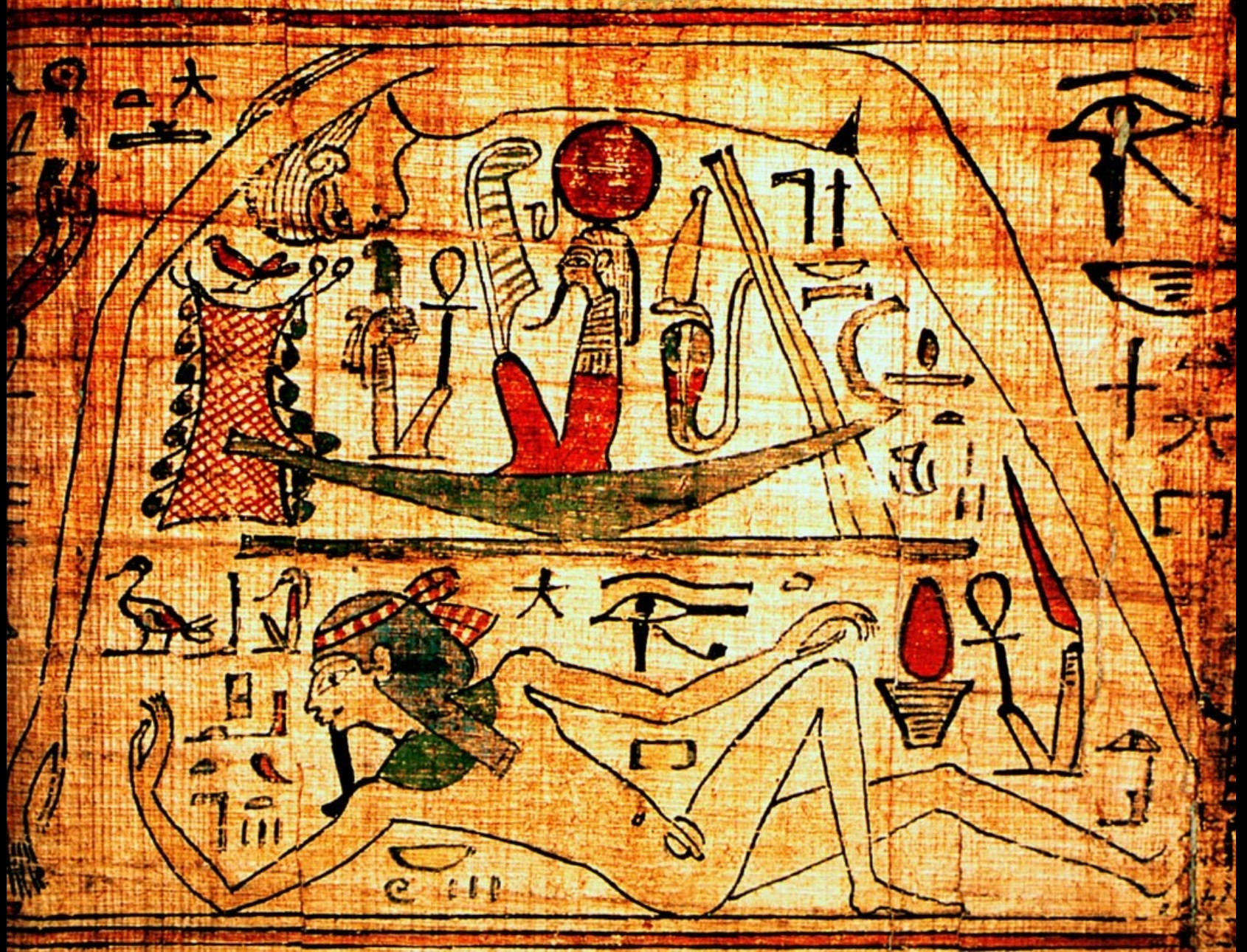

➤ memfidský mýtus o 1. fázi Stvoření (Šabakův kámen):

- **Ptah** dal život ostatním bohům prostřednictvím svého srdce (myšlenka) a jazyka (řeč)
- Ptah je obsažen ve všem, co existuje
- před vznikem vesmíru existoval v temnotách bezbřehý oceán nehybných vod – prabytost **Nun** (po stvoření oddělovala vesmír od záhrobní říše)
- Egypťané se obávali, že Nun prorazí oblohu a zatopí zemi (což by v podobě hadů přežili jen 2 bohové – sluneční Atum a podsvětní Usir)
- ozval se **Atumův** výkřik – tvořivý výbuch energie
- později byla Ptahova role zastíněna Atumem – šlo však o dva aspekty téhož boha: **Ptaha-Atuma**
- Atum (uctíván v Heliopoli) byl demiurgem, Stvořitelem světa, jenž povstal z Nun: dítě na pahorku a zářící lotos

- Atum pak zrodil ostatní božstva:
  - „Uchopil svůj falus v sevření a vypudil z něj semeno, aby zrodil dvojčata – boha vzduchu **Šova** a bohyni vláhy **Tefnutu**.“ (promluva č. 527 z *Textů pyramid*)
  - byl patrně spojením ženského i mužského principu, proto mohl rodit sám
  - Š+T vyplivl ze svých úst – již dvojici (zvláště mužský a ženský princip)
  - stvoření Devatera prvotních bohů popisuje také tzv. *Bremner-Rhindův papyrus*
  - dvojice **Geb** a **Nut**: duální pojetí země a oblohy (původně leželi na sobě, ale na Atumův příkaz je odděluje Šov)
  - Nut coby nebeský oceán, po němž se plaví bárky, měla 2 oči: slunce a měsíc, které se po ní plaví

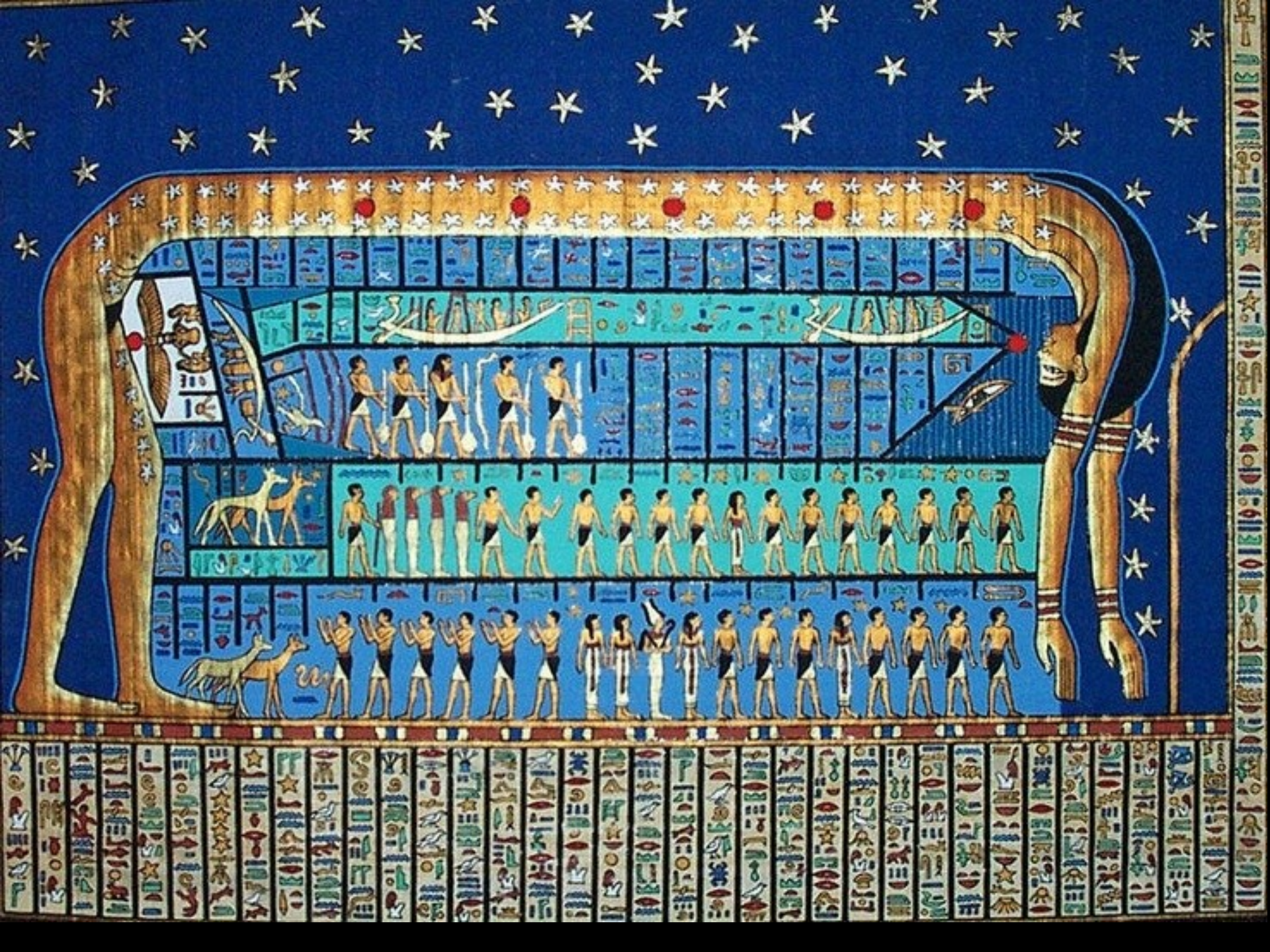
Geb a Nut

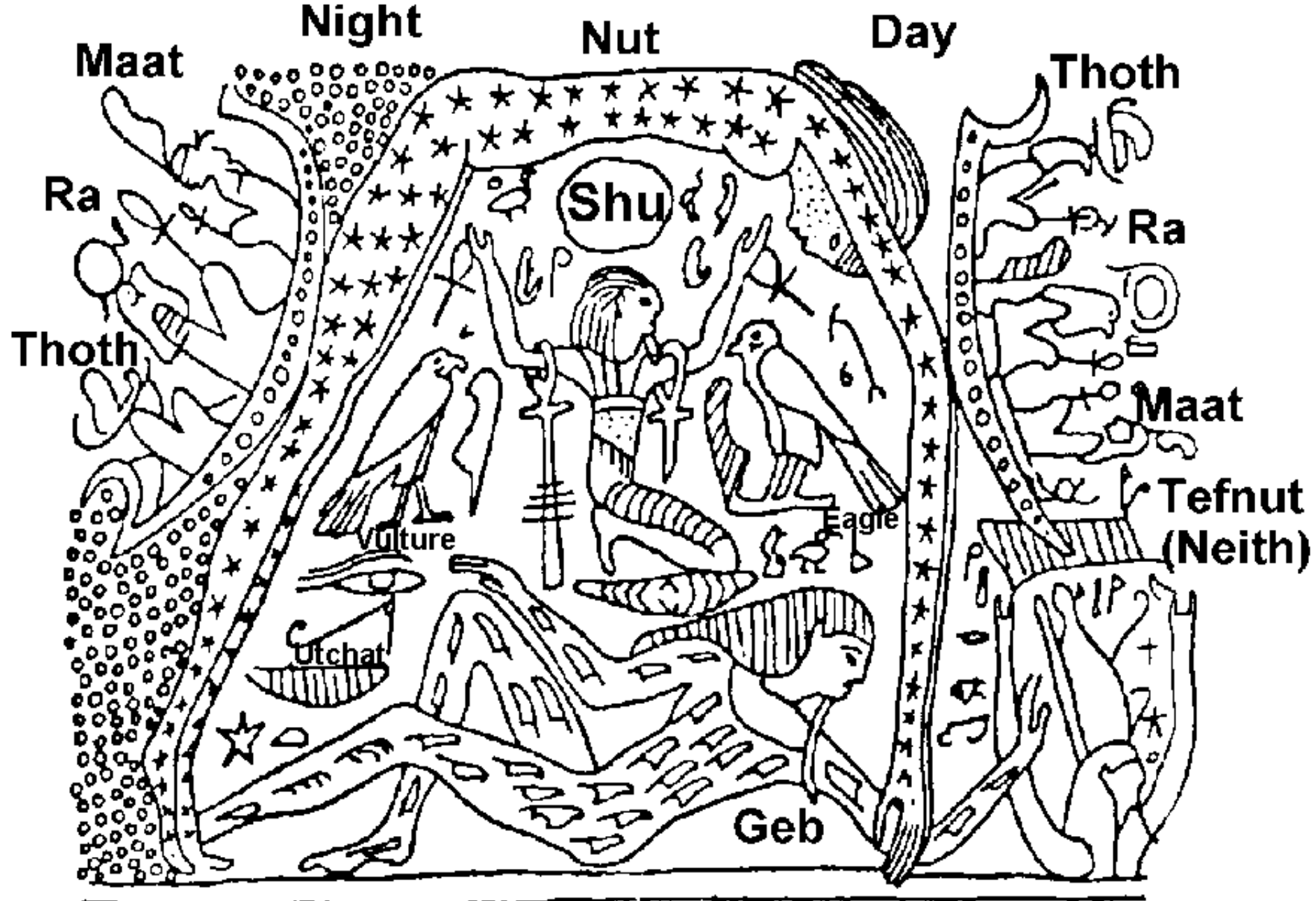

Geb, Nut, podpírající Šov

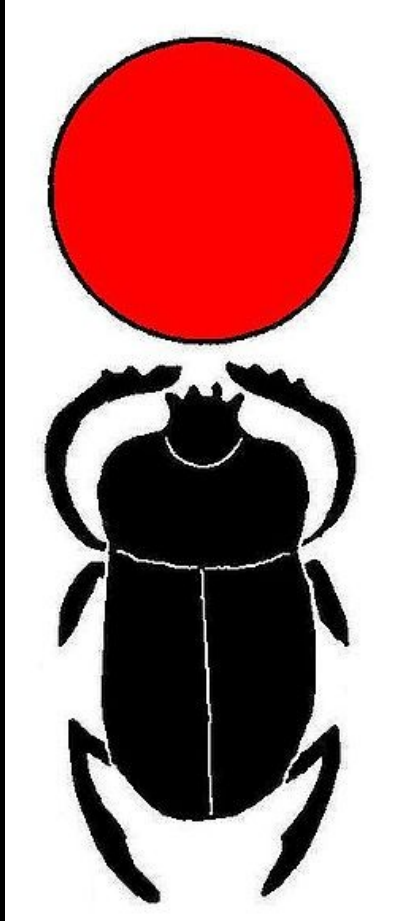

Duat of Osiris

- nebeská Nut byla též personifikací rakve i dělohy, v níž bude zemřelý znovuzrozen
- jiná verze vysvětluje i tmou a noční svit hvězd
- další verze: sluneční disk s křídly či nesený skarabem
- nejčastěji antropomorfní Re s tzv. doprovodem plamene pluje po nebeském baldachýnu v bárce
- Geb a Nut spolu mají 4 potomky, kteří tvoří hlavní aktéry **usirovského okruhu mýtů**
  - spojení mezi staršími kosmickými božstvy a politickým světem, jemuž vládne faraon
  - **Usir** vládce zlaté éry, **Eset** jeho žena (jitřenka), **Hór** jejich syn (faraon, mladé slunce)
  - Hórově zplození i narození však předcházela smrt jeho otce

Ptah a Re
(bárka s diskem)

dokument o Africe: *Zatajená minulost*

- z cyklu *Ztracené civilizace* (*Lost Civilizations*)
- dokumentární **10dílný** seriál z roku **1995**

